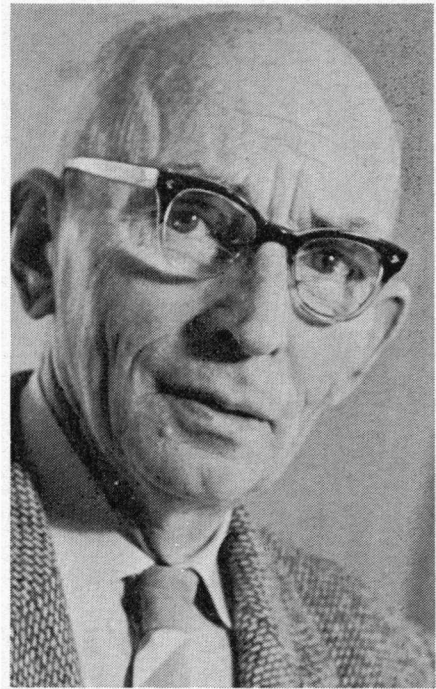

Jan P.: een uniek biologisch kroniekschrijver

Door Rinke Tolman

Al eens eerder, ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag op 14 maart 1966, werd Jan P. Strijbos een prachtige pluim op zijn hoed gezet. Dit geschiedde in „Het Vogeljaar” van maart 1966. Het was dr. J. Verwey, die een meesterlijke kenschetsing gaf van het wezen, het doen en laten van de populaire, zwerfzieke duinkanter, de kranige en blijmoedige vogelspeurder en, evenmin te vergeten, trefzekere fotograaf van, in de meeste gevallen, de vertegenwoordigers van de avifauna. Het bijzondere is, dat hij niet alleen in Nederland de vogels op de korrel nam, maar ook in tal van andere landen.

Op vaak boeiende wijze bracht hij in een hele reeks boeken, tijdschriften en kranten verslag uit van zijn bevindingen, die soms zeer avontuurlijk waren. Hoe wijd Strijbos meermalen zijn wieken uitsloeg, blijkt ook hieruit, dat zijn betrokkenheid bij het wel en wee van het gevederd gedierte en zijn ontdekkingsdrang hem ook naar de meeste andere werelddelen voerden. Aan zijn expeditie ging steeds serieuze bronraadpleging vooraf, zodat hij in den vreemde zich niet behoefde te voelen als een kat in een volkomen vreemd pakhuis. Door zijn voorbereiding won hij tijd en vergrootte hij zijn kans op gewenste waarnemingen. Wat hij vastlegde op foto en filmcelluloid, vormde een kostelijk materiaal voor zijn in de duizenden lopende lezingen, die hij her en der in alle delen van Nederland hield. Meer dan eens heb ik naar zijn causerieën geluisterd. In de zaal hingen de bezoekers aan zijn lippen: zijn biologische informatie pakten de luisteraars telkens opnieuw, te meer daar hij tijdens zijn voordracht op de juiste ogenblikken amusante anecdotes pleegde in te lassen. In elk geval: Strijbos bezorgde de toehoorders jarenlang een genoegelijke avond. En wat ook zeer belangrijk was: hij wakkerde bij velen de belangstelling voor de natuur op verheugende wijze aan.

Eigenlijk moet men er versteld over staan, dat Strijbos vele jaren aan één stuk kans zag fris en fleurig als causeur zijn inspannend en veel tijd vergend werk tot op hoge leeftijd vol te houden. Hoe bar en boos het weer soms ook mocht zijn, niettemin trok hij er met zijn auto als een kerel van 30 op uit om als natuurmissionaris tot in de verste uithoeken van ons land de wonderen van de natuur op het witte doek te etaleren. Hij pikte mij nogal eens op om mij als medehoorder en medekijker ook te laten genieten van zijn met humor gelardeerde uiteenzettingen. Heel goed herinner ik mij het ogenblik, dat het een haartje scheelde of wij, dat was Strijbos zelf, zijn dochter en ik, zouden het tijdelijke met het eeuwige hebben verwisseld. Het was een herfstavond, toen wij naar een Veluws dorp reden. De miezerige weg was dicht bedekt met dor glad loof en toen wij een bocht namen, gebeurde het: de grote auto begon te „huppelen”, tot zes keren toe, driemaal links, driemaal rechts, schoot de wagen tegen een stoere bermboom, waarvan enorme schorslappen werden afgescheurd. Mijn eigen reactie op wat zich afspeelde, vond ik achteraf nogal merkwaardig. Ik was helemaal niet bang en volgde, als gold het een wetenschappelijk onderzoek, hoe een en ander zou aflopen. Ook Strijbos' dochter raakte niet in paniek. Toen de gehavende wagen tot stilstand kwam zagen wij een uiterlijk beheerste, maar lijkbleke Strijbos uitstappen. Wij wandelden verder naar de Veluwe conferentiezaal en alsof er niets aan de hand was geweest, vermaakte en stichtte hij het geestdriftig auditorium. De volgende dag lazen wij in de kranten de relazen over onze „narrow escape”.

„Maar”, zult u vragen, „welke activiteiten ontplooidde de bioloog uit Heemstede, nadat hij zijn 75ste verjaardag had gevierd?” Ik laat hem nu zelf aan het woord:

„Op 29 april vertrok ik met Ko Zweeres naar Turkije. Nadat wij zeven weken hadden gefilmd en gefotografeerd en het prachtige vogelreservaat „Kus Cenetty” (Vogelhemel) hadden bezocht, waar wij lange tijd hadden gekampeerd, trokken wij door Anatolië en de zuidkust; 100 km van Ankara werden wij 's nachts bestolen. De auto werd opengeboken en onze hele fotografische outfit, een deel van onze kampeeruitrusting en vele kleren en schoenen raakten wij kwijt. Ik belde Aje op om te zeggen, dat wij zo snel mogelijk naar huis zouden terugkeren. Maar daar wilde mijn vrouw niets van weten en met het eerste vliegtuig kwam zij naar Ankara en bracht nieuw materiaal en ook apparatuur mede. Toen ik een keer in de Haarlemse strafgevangenis de film over deze reis vertoonde aan de patienten van deze inrichting en vertelde hoe schandelijk ik daar bestolen werd, riep er één: „vuile dieven”!

In 1967 begon ik aan mijn film over de Waddeneilanden. Deze kwam eind 1968 gereed. Met deze kleurenfilm, een protestfilm, een protest tegen de inpoldering en tegen het dammenplan naar Ameland en de „smeerpip” bij Hoogkerk, een pleidooi tevens voor het behoud van dit unieke gebied en tevens van alle Waddeneilanden, heb ik veel succes en tijdens die lezingen tracht ik steeds leden te winnen voor de „Landelijke Vereniging tot Behoud

van de Waddenzee". Het blijkt dat men in het algemeen tegen de inpol-dering is.

Tevens maakte ik in opdracht van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels een kleurenfilm van enkele terreinen, die door haar beschermd of beheerd worden (dat is dan „Het Stoar" op Texel, de „Putten" achter de Hondsbosse Zeewering bij Petten, het vogelrijke land van „de Reef" onder Westzaan, de Ackerdijkse Plassen onder Pijnacker en de kolonie van de blauwe reigers in de Beemster bij de zo bijzonder mooie oude hofsteden: „De Lepelaar" en „De Eenhoorn").

In de zomer van 1969 ging ik met Aje op safari naar Centraal en Oost Afrika: een groepsreis met 20 Nederlanders. Van deze reis bracht ik een goed geslaagde kleurenfilm mee terug, die ik met veel succes overal in den lande vertoon. In de zomer van 1970 ondernam ik weer met Aje een reis naar IJsland en Groenland. IJsland zag ik nu voor de derde maal en ik was blij, dat ik Aje nu eens dat land kon tonen. Wij zagen nu een deel van IJsland, dat ik in het geheel niet kende, namelijk een deel van de oostelijke zuidkust en de gehele oostkust. Wij reden daar een volle dag door een enorme kolonie van grote jagers, in totaal 2000 paren: de grootste populatie van deze soort. Dat was een belevens. Van Groenland zagen wij alleen maar het meest zuid-westelijke puntje en zagen daar ook de resten van de nederzetting van Erik de Rode, die de eerste Viking was die zich op Groenland vestigde. Wij vonden het arm aan dierenleven. Wij zagen geen lemmingen, rendieren of poolvossen en natuurlijk ook geen ijsberen. Daarvoor waren wij veel te zuidelijk en bovendien in de zomer. Dat deel behoort ook niet tot de arctische gewesten, het is nog niet eens boreaal, want het ligt op dezelfde breedte als Bergen in Noorwegen. Wel zeer veel en bijzonder fraaie bloemen.

En deze zomer ga ik waarachtig naar de Galapagos-eilanden. Ik weet nog goed hoe ik als knaap van 10-11 jaar het boek van Darwin las over de reis met de „Beagle". Dat boek las ik wel 10 maal en vooral de hoofdstukken over de Vuurlanders en de Galapagos-eilanden hadden mijn grote belangstelling. Dat ik nu deze eilanden zal kunnen gaan zien op mijn tachtigste jaar is wel een groot wonder. Het zal een droomreis worden. Ik moet de deelnemers begeleiden op biologisch gebied en lees op het ogenblik alles wat ik te pakken kan krijgen over deze „betoverende eilanden". Ik wil mij goed voorbereiden. Er komt een endemische flora en fauna voor, uniek in de wereld. Een pinguin, broedend op de evenaar, een aalscholver die niet kan vliegen, een albatros (alleen op Hood Island), reuzenschildpadden van 300-500 kg, een zee- en een landleguaan, twee soorten meeuwen: van één daarvan de lavameeuw, is nog nooit een nest gevonden, ofschoon het vaststaat, dat hij alleen op de Galapagos-eilanden broedt (men heeft jongen gezien), een drietal soorten rotspelikanen en dan de spotlijsters en de merkwaardige Darwin-finches die een stuk gereedschap hanteren, waarmee zij larven en insecten uit de spleten van de boomschors peuteren. Voor een bioloog is dit wel het neusje van de zalm.

Na 1966 heb ik niet zo heel veel meer in De Telegraaf geschreven. Ook zijn

er geen boeken meer van mijn hand verschenen sindsdien. Wel schrijf ik nog veel, maar dan in tal van blaadjes. Onder andere in het blad van de Anti-vivisectie Stichting, in „Trekkenieuws” van de Ford fabrieken en dan speciaal voor de boeren en landbouwers over de dingen in de natuur die verband houden met de wisseling der seizoenen. Ook schrijf ik regelmatig in „Het open venster”, een maandblad voor ouderen. En zo af en toe ook in de „Toeristenkampioen”.

Ik wandel nog veel, vooral in de duinen en niet minder op Texel, waar wij regelmatig komen en dan bivakkeren in ons weekendhuisje „Vroekie”: de Texelse naam voor strandplevier. Niet in het drukst van het seizoen, als het eiland druipt van de Duitsers. Maar vooral in de voortijd, in de lente en in de natijd, de nazomer en herfst, als de trekvogels zich weer boven ons land verplaatsen”.

Uit bovenvermelde ontboezemingen van Strijbos blijkt wel duidelijk, dat hij nog steeds niet uitgekeken is en zijn fysieke en geestelijke levenskracht bij lange na niet is geslonken. Dat hij nog menig jaartje een rol mag spelen in Gods openluchttheater, is dan ook veler wens. Persoonlijk ben ik hem bijzonder erkentelijk voor de vele diensten, die hij mij heeft bewezen. Zeer waardeer ik het, dat hij mij menigmaal foto's ter beschikking stelde als illustratiemateriaal voor mijn artikelen en boeken. Op mijn beurt corregeerde ik zo nu en dan zijn drukproeven, waarbij ik op taalkundig gebied iets interessants vaststelde. Zijn stijl is klaar, ongecompliceerd en niet moedwillig litterair, Jan P. is, wat de Engelsen noemen, een story-teller, on-lyrisch, gespeend van deftigheid, franjeloos. Toch is er één uitzondering; hij gebruikt zelden het woord „nooit”, hij vervangt het meestentijds door het zwaarder opdehandse „nimmer” van de „meilleur monde”. Wat Strijbos ten beste geeft, zijn feitelijk helemaal geen lezingen, maar verhalen. Lezingen zijn eigenlijk onbewogen, statisch, daarentegen, maar een vertelling wordt gekenmerkt door de levendige bloedaderstroom. Na al de lof, die ik zonder overdrijving Strijbos heb toegezwaard, moet ik toch tenslotte zijn doopceel lichten. Soms geeft hij te kennen vegetariër te zijn, een mini-deugd die ik moet eerbiedigen. Maar wat geschiedde er in 1938? In dat jaar verkende ik met wijlen dokter Jan Boswijk de Friese en Groninger kust van Zurich tot Delfzijl en wel in vijf dagen tijds (18 tot en met 22 oktober). Op de 4e zwerfdag haalden wij in Baflo Jan P. van de trein. Daarna zwierven wij gedrieën en bereikten op de 22ste oktober Delfzijl, dodelijk vermoeid en uitgehongerd. Toen klonk door de straten van laatstgenoemde stad de kreet van Jan: „Honger! Ik wil een worst”. En dit geschiedde. Ziedaar dan het ware verhaal over de zonde van een vegetariër.

• *Rinke Tolman, Albert Cuyplaan 16, Soest.*

Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van Jan P. Strijbos gaven wij een speciaal nummer (jrg. 14 - nr. 1 - maart 1966) uit. Hierin is ook de 61 pag. tellende lijst van „De vogels van Zuid-Kennemerland” opgenomen. Voor de prijs van f 0,65 is dit extra dikke nr. van 87 pag. nog zolang de voorraad strekt, verkrijgbaar bij de administratie van „Het Vogeljaar”, Prins Bernhardlaan 2, Ede Gld., postgiro 96 44 72.